

JADRANKA

VSPORED:

1. **Pesem z gore (Vinjeta).** — Nada N.
2. **Za samostanskim obzidjem.** — M. Gr.
3. **O spočetju naše književnosti.** - M. Stp.
4. **Ne bogatstvo, ampak delo.** — Kraševka.
5. **Strune.** — Mira V.
6. **Napoleonova stoletnica.** — Marica.
7. **O dobri vzgoji.** — Vzgojiteljica.
8. **Car Petrova koč v Zaandamu.** - Gracijanova.
9. **Drobtine.**

CENA 80 STOTINK

LETO I. — ŠTEV. 6.

Glasilo zavednega ženstva

ROŽNIK 1921

JADRANKA IZHAJA V TRSTU 1. VSAKEGA ME-
SECA. - IZDAJA JO SAMOSTOJEN IZ-
OBRAŽEVALNI ŽENSKI KROŽEK. — LETNA NAROČNINA
IZNAŠA 10 L, ZA JUGOSLAVIJO 50 K. — POSAMEZNA ŠTE-
VILKA STANE 80 STOTINK, V JUGOSLAVIJI 5 K. — URED-
NIŠTVO IN UPRAVA JE V TRSTU, VIA SCORCOLA 492, I. —
UREDNICAJE MARICA STEPANČIČEVA (CREGORIČ.)

V Trstu je „Jadranka“
na prodaj:

Na kolodvoru pri Sv. Andreju.
V opensko - tramvajski kajžici, na
trgu Oberdan.
Ob morskem kanalu, V. Vincenzo
Bellini št. 5.
Na obrežju, Riva Sauro 20.
Viale Terza Armata št. 8 (ex Mas-
similiana)
Na trgu sv. Lucije, pred starim
Sv. Antonom.
Via Roma (ex delle Poste) 17.
Via Benvenuto Cellini 1
Na trgu Oberdan 9.
Via Commerciale 14.
Via Udine 3. (ex Belvedere) 57
Campo Belvedere 1.
Na Greti 30.
Via Miramare 1.
Via Milano 22 (ex Molin piccolo)
Na trgu Garibaldi št. 7 in 38.
Via Garibaldi 2. (ex Barriera)
Largo Santorio 1.
Na trgu Goldoni 3. (Lesni trg)
Via Settefontane 14, 34.
Sv. Mar. Magdal. zgornja, pred
bolnišnico.
Via Rossetti 33.
Via Battisti 35 (ex Stadion)
Via Giulia 20.
Na trgu sv. Frančiška 8.
Largo Boschetto 628.
Via Boschetto 170.
Na Vrdeli.
Pri Sv. Ivanu
V Rojanu.
V Barkovljah
V Škednju.
Pri Sv. Mar. Magd. spodnji.
Via S. Marco 26.
Via dell' Industria 16.
Via dell' Istria 51.
Via del Rivo 44.
Via Madonnina.
V zgornji okolici

JADRANKA

LETO I. — ŠTEV. 6.

Glasiło zavednega ženstva

ROŽNIK 1921

NADA NEVENOVIČEVA:

PESEM Z GORE.

(Vinjeta.)

Veselo so korakali sprva v treh skupinah. Solnce, ki se je že nagibalo k zatonu, jih je grelo v vpognjene hrbte, da so bili nahrbtniki še težji. Vsak se je dovoljno preskrbel, kajti vesel in dobre volje mora biti sleherni v svežem, gorskem zraku, ko priroma do vrha. Ob solnčnem zatonu bomo že na gori, so mislili oni, ki so jo dozdaj gledali le iz doline. Od tam je videti res tako blizu, da bi skoro mislil: Iztegneš roko in zagradiš prav za goli gorski vrh. Ali čim više so prihajali, tem bolj se je odmikal. Že so zaostajali nekateri, pot jim je curljal raz obraz, noga je ob vsaki stopinji zadela ob kamen. Srečavali so kmete, ki so se vračali iz svojih gozdov vrh gore. Smejali so se hribolazcem in mrmrali: »Gora ni nora, ampak tisti je nor, ki gre gor — tako le za kratek čas kakor ti tukaj!«

Kamenita pot se je vila med skalami in izginila slednjč na planoti. Visoka trava, tupatam kamen, skala, griček. Kakor drobne oaze so raztresene med travo in kamenjem gredice s presadom. Koliko truda in potu preden spravi dolinec te sadike in seno v dolino! Včasih je bilo s tem težkim delom združeno mnogo poezije; takrat, ko še ni vsak hlastal za denarjem in dobičkom kakor v naših dneh, ko drvi svet kakor znorel za mamonom pa bodisi tudi z goljubijo in sleparijo in preko trupel. Tedaj je bila košnja na gori pravi narodni praznik za dolinsko mladino. Že celo leto naprej so se veselili dneva, ko pohite rano ob jutranjem svitu na goro. Dekleta v pestri kmetški noši, vse v belih predpasnikih, z grabljami na ramah, radost na svežih licih, poštenost v srcu, mladostno razigranost v blestečih očeh. Fantje v belih srajcah in črnih telovnikih z velikimi svetlimi gumbi, koso na plečih, korajžo za klobukom. To je bil triumf mladosti, moči in zdravja, ko je šla na goro vesela mladina, v narodni noši, na prsih cvetje domačih gred, nepokvarjena od tujega duha z zvesto

ljubeznijo do rodne grude v svojih srcih. Na čelu je stopal fant s harmoniko. In na gori! Delo je šlo lahkotno izpod rok, ves teden je bil kakor en sam prazničen dan. Ni manjkalo petja, smeha, vriskanja, pečenih jancev in niti poštenega slovenskega plesa, da je še sivemu očaku poskočilo srce ob tej mladostni vzhičenosti. Z leti je izginila ta poezija, ki je sladila trudapolno delo na gori, kakor je izginilo, žal, še marsikaj pristno slovenskega. In le še stari ljudje se spominjajo onih veselih poletnih dni. —

Izletniki so se oddahnili, ko je začutila noga ravna tla. »Na vrhu smo!« so vsklikali. Toda prehitro. Še neznano daleč v vzhodno stran se je vlekla ta planjava zdaj se vzdiga, joča zdaj padajoča. Solnce je že davno zašlo. Tenke megle so legle na goro. Mesec se je dvignil izza grebena in radovedno ogledoval pozne obiskovalce. Trudno so stopali vkraber zdaj po stezi med visoko travo, zdaj kar počez. Noge so bile že vse mokre od rose. Smeh in šala sta potihnila. Drevesa so metala dolge sence. Srebrne plošče po tleh so se menjavale s črnimi kotanjami. Mesečina se je lovila v prozorni megli in se pretakala v njej kakor živo srebro: kakor, da so vstale gorske vile, odele svoja vitka telesa v srebrno tenčico in zaplesale svoj čarni ples po tihih grebenicah. Ovile so v svoj čar tudi pozne obiskovalce, da so se jim srca utesnila in so se ozirali drug po drugem.

Rumenkastordeč plamen je švignil iz srebrnine, kres, kjer so jih pričakovali. Izginil je vlinji ples, čar samotnih gorskih vrhov se je potopil v sivi noči. Trudnost, ki je priklepala noge k tlom, da so se le še stežka dvigale, je pregnala radost na doseženem cilju.

V dolinici, obrobljeni z grmovjem in drevmem, so že prasketali ognji. Nahrbtniki, palice, vsa slaba volja v kraj. Trudnost je izginila. Ob ognjih sama radost. Harmonika

je že izvabila najnevezdržljivejše poskočneže k plesu. »Buči, buči, morje Adrijansko« je zadelo od drugega konca dolinice. Tu je dišalo po črni kavi, tam so cvrli janca na razniju, še dalje je teklo cekinasto vince. Razkošne volje na vsak korak. Vse naše lepe narodne pesmi so donele v nočno tišino, odmevale navdušeno od stoterih vrhov. In klic ufesnjenih slovenskih src se je dvigal visoko gori do oblakov.

Ob dnevnem svitu so ugasnili ognji, oblede in zaspani od prečute noči. Dolina je že blestela v nedeljski zlatnini, ko je gorske vrhove še krila vlažna megla in se je solnce stopnjema borilo z njo. — — — — —

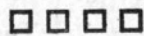
Zapustila sta ostale in se povspela na vrh. Še je plavala nad njim lahna meglica, a se je že trgala in izginjala v solnčnih žarkih. Dolina se je že okopala v solnčni svetlobi. Veliko naše rodne grude je objelo oko. Gleždala sta in gledala: Na rezko odsekani skali stoječa, nad strmo padajočim pobočjem, nizko doli zelen gozdov, polja in vinogradov, opasanih z belim pasom nagajivo se vijoče ceste; pred seboj širo ravan posuto s kraškimi vasmii in trgi, obrobljeno od verige nizkih brihov tonečih v sinjini neba in morja; na desni kakor ogromno školjko, pi-

sano in zeleno, dolino, polno solnca in cvetja in nje bolno kraljico Gorico; na levi P.... dolino mrzlo in brez cvetja; nad seboj vedro nebo in bleščeče solnce. Bila sta podobna dvema velikanoma, poljubljaljajočima z očmi in srcem vso to ljubljeno zemljo.

Ozrla sta se, oko se je poglobilo v očesu, vsa lepota in dobrota rodne grude se je zrcalila na dnu. Zazdelo se jima je, da sta v neznanem kraju med nebom in zemljo in sta uzrla ves svet ter v njem svojo življensko pot, katere začetek in konec sta zaslutila v svojih dušah. Njegova močna, topla roka se je ovila njene tihe in dobre, ene izmed onih ženskih rok, ki so kakor ljubavna pesem, kakor materina uspavanka. Ti si moja sreča! sta govorili srci, je bilo zapisano v očeh. Dolgo sta stala tako, podoba ljubezni, moči in dobrote.

In ko sta se poslavljalja od gorskega vrha in vsega tja do obzorja ter so se tudi ostali še zadnjič ozrli v dolino, je vroča želja dahnila vsenaokrog:

»In ti naša uboga, ljubljena rodna zemlja, prepojena naših solz in vzdihov, ti naša lepa domovina — svobodna, v miru in ljubezni se razcvitajoča — ti bi bila sreča nas vseh!

M. Gregoričeva :

ZA SAMOSTANSKIM OBZIDJEM.

— Zato pa se zmeniva. Ako pridete v hosto in se ne vidiva, mi zabeležete na listek, kedaj mi zapisnik prinesete!

— Ali kako naj Vam listek oddam, ako Vas ne vidim?

— V to drevesno duplino ga skrijte! Glejte, tukajle ostane v zavetju pred vetrom in mokroto! —

— Izborno! Iskrena hvala, čestiti!

— Bog z Vami, gospodična! —

— In z Vami! Zdravstvujte! —

II.

San Lorenzo, oktobra meseca 1881.

Apatično in neveselo življenje je vselej plod utrujenosti po brezuspešnem boju za nečim... Ali, dokler brli življenje v človeku, tle tudi nade in zato tudi želje po nadaljnem bojevanju samo spavajo. — Solnce zahaja in s počasnimi udarci bije samostanska ura. Pa tako mistični so ti zamolkli udarci nad prostranim vsemirom, kakor da klenkajo agonijo granatnemu solncu, ki veličastno po-

gaša. Zato se pollašča vsega mojega bitja nezizmerna tesnoba, da mi je tem žalostneje ob jedva vidnem solnčnem pogašanju. Krog mene caruje melanholična jesen, tisti letni čas, katerega ljubijo najbolj sentimentalni rahločutni ljudje, dasi vedo, da jih baš z jesenijo tem jačje obvlada nežnočutnost in otožnost. Slonim ob linici skromne celice, v katero sem zašel nedavno in gledam na morje, ki se razprostira z neskončnostjo pred mojim pogledom. Slonim ob linici in motrivam lastovice, ki z enakomernim frfotanjem odletavajo proti tujini, da zadobe tamkaj udobnost, ki jo pogrešajo tukaj. Blažene romarice! Porajajo mi željo slediti jim kamorkoli... samo da zadobim pokoj lastni duši. Sicer dvomim, da bi ga dosegel! Značiti bi se nevoljen povrnil semkaj, ali vsaj z občutkom, kakršnim se povračajo lastovke, ko iščejo isto staro gnezdo, ki je ravnokar zapuščajo. No, morebiti, da bi zasledil na potovanju zaželjeno uteho... Anti bi nevolja in nezgoda ne prežali name povsod, kamor-

koli bi se napotil. Mogoče bi me raztresla brezbriznost med človeštvom, kajti gorje občutimo temjačje, ako premišljamo na eneminstem mestu samo o svojih bolih in razočaranju. Da, da! Zdi se mi, da nisem zašel v pravo zakotje, kjer bi upokojil lastnega duha in bojim se, da s svojim siromašnim životarnjem sploh ne dospem do smotra v tej samoti... Oh! — Tamdoli, ob skrajnem robu Ligurije je bilo, da sem začutil, kako se me je doteknila sreča. Ali trajalo je le nekoliko trenotje. Naposled mi je bilo pri srcu, ko da sloni večno prokletstvo nad menoj... Spomini, spomini, ne trpinčite me! Sladke zapeljive misli razpršite se, kakor srebrne pene tu spodaj ob mahovitih skalinah. O, ne zasledujte me venomer, kamorkoli krenem in ne vznemirjajte mojih možganov zlasti, ko slonim ob tej linici zroč proti periferiji prelestnega morja. Saj vas zaničujem, spomini, zaničujem, da vas čimpreje izrujem s stinjeno pestjo iz srca...

Novembra meseca 1881.

Predinoči! Solnce je stalo par metrov nad nebosklonom in razsipalo tako razkošno dolge pramene, da je zbog njih briliralo vse morje, kakor da je posamezen val posut z biseri. Jaz pa sem sedel ob okencu in se zamaknil v davne dni. Pred menoj se je tako razločno odpirala prešlost, da sem videl vse prizore in obrise natančno načrtane pred seboj. In iz tega srečnega trenutka me je predramilo potrkavanje na mala vratca tam v kotu. Seveda sem bil nevoljen vsled nadelžnosti; spomini na preteklost so nam na vsak način slovesni pa naj nam predočujejo i najbridkejše momente... Bil je pater Gior-dano, moj predstojnik.

— Kaj pomeni tolika čast, čestiti oče? — Ni odgovoril takoj. Prijemši mojo roko, me je prijazno odvedel k okencu, premaknil stolico in sedel.

— Sin moj! Želim, da mi nekaj pojasniš! Si-li prav odločen posvetiti se naši sveti bratovščini? —

— Brezdvomno, velečastni! —

— Dobro! Ali pomisli, predno se odločiš do tega koraka, da se ne prenagliš. Prouči temeljito samega sebe, kajti prekasno kesanje deluje na vsak način bridkostno in grenkobno! —

Poslušal sem ga s pozornostjo zroč predse na pot. Ker je sledil ljubéznjivim nasvetom globok vzdih in nekratek odmor, ga pogle-

dam, da mu odvrnem nekaj, karkolsibodi. Ali od osupljenosti sem bil mahoma ves zmeden. Prijorjevo obličje je bilo mrliško blede; v njegovih očeh so blesketale solze.

— Ne, oče! Moj sklep ni nikakor prenagljen, ampak samo izpolnitev davne želje. Ču-tim neko privlačno silo do samostana, ko da me pozivlja sam Bog. —

— O, bodi pozoren! Včasih so ravno taki glasovi najnevarnejši, o katerih menimo, da so vznikli v srcu. Nemalokrat so ti odmevi napačni in nas kmalu, toda že prekasno potisnejo pred surovo razočaranje, ako jim sledimo...

— Vi, oče, mi tedaj ne prisvajate poklica? In vendar tudi vi...

— Jaz? He, he! No, da... poklica nikakor ne zanikam! Vendar se mi dozdeva, da sem zapazil pri tebi kako mi — kljub vsej svojej pobožnosti in zatajevanju — prikrijavaš resnico. Zato ti ponavljam, ne ogrni se navek v to njavo haljo, predno korenito ne preudariš samostanskega dušnostradajočega življenja!

— Kako? Vi, pater, mi branite obleči redovniško opravo, dočim bi me morali ravno vi navduševati k vzpodbuji? Ne razumem vas, oče, osobito, ker sem vam že odločno odgovoril. Pristaviti vam morem kvečem še to, da sem pobegnil v samostan, vsled nezadovoljnosti s svetom.

— Nezadovoljen s svetom? Zakaj neki, razodeni mi vendar! Ali ti ni mogoče kaka nesrečna ljubezen dala povoda zasukati v to samoto? Nekaj je bilo gotovo, da si pobegnil iz radostne človeške družine, ki ponuja naposled vendar toliko slasti in užitka!

— In tako govorite vi, pater? Pa, ali niste tudi vi ostavili brezskrben krožek, da se ztvorite med te štiri stene za vselej? Brezsumno ste zadovoljni?! —

Tako sem odvrnil in pogledal naravnost v oči sključenega starčka, ki je osivel v tem samostanu. In tedaj sem zapazil na njegovem licu gube globoke žalosti. V njegovih prsih je divjal baje neodoljiv kes, ki ni obetal nikakega leka izmučeni duši. In polagoma se je razvijala pred menoj uganka: On je upal dobiti v mojem življenju zrcalo lastne mladosti... Kako rad bi ga bil objel ter mu izpovedal vso svojo žalost, vse svoje dušno siromaštvo. Ali, premagoval sem se, da me ni izdal niti pogled, niti vzdihljaj. V tistem hipu je zaklenkala Ave Maria. Predstojnik je pokleknil, naredil z razpelom znamenje križa

in šepetal molitev. Gledal sem ga zamaknjen, ne da bi ga posnemal. Nato je vstal in se molče napotil proti izhodu. Toda, kakor da še ni zadovoljen z mojo izjavo, kakor da hoče imeti dokaz moje resnične izpovedi, stopi vnovič k meni ter me pogleda s tako presunljivimi očmi, da sem zapazil v njih

nekaj groznega. Mahoma se mi je zazdelo, da te oči roté osvetlo nebes nad mojo glavo. Zrl je vame z bliskajočim divjim pogledom in je votlo velel: Priseži, priseži da te do te ječe ni dovedlo drugega nego glas božji. Priseži pred Kristom, če moreš! —

(Nadaljevanje.)

M. STEPANČICEVA:

O SPOČETJU NAŠE KNJIŽEVNOSTI.

Primož Trubar je bil svobodoljuben človek, na srcu mu je ležala blaginja za človečanstvo; muke in stradanje, ki je prenašalo njegovo slovensko ljudstvo, je trpel on sam. V svojo žalost se je moral uveriti na lastno oko in uho, da niti cerkev se ni pobrigala, da bi priskočila na pomoč bednim siromakom, ki so morali zadrževati jok in bolečine, prizadete od pijanega nerazsodnega in v krivicah nečuveno-nenasitega plemstva. Zato je ko razjarjen pastir sam stopil med svoje zbegane ovce, neglede na morebitno zamero prijateljske domače gospode, neglede na pritisk iz Rima, ki mu je žugal z različnimi grožnjami. Bil je veličasten značaj, njegova duša je bila vsa odeta z luskinami onih vrlin, ki v nemajo srca in pridobivajo igraje in brez prisiljenosti vsakogar, zlasti take, ki so poznali le trpljenje, bridkost in razočaranje. On je vedel, da ako le hoče, s svojim idealnim vzosom in s svetim plamtečim navdušenjem, zvodi rojake k resnici, k dobroti, k delavnosti, k novemu življenju — — — Trubar je ves gorel za izobrazbo svojih ljudi, manjkala mu je le prilika stopiti pred nje, manjkala so mu le sredstva, da jih s temi temprije pridobi. A glej! K vsemu temu je došel nepričakovano. Vsaki krutosti mora biti enkrat konec, vsakemu nasilju mora odbiti enkrat dvajseta ura, vsakemu trpljenju mora nastopiti lek ali smrt, vsaki temi mora končno prisvetiti lesčerba svetlobe. Tudi za ubogo slov. ljudstvo je napočila nova doba in ta doba, ki je najvažnejša v slov. zgodovini, je preobrat — reformacija — ki je zasijala na temnem obzorju naših pradedov, ko mikavnozala mavrica ter obetala biti oznanilka novega življenskega načina, novih življenskih smeri in načrtov. To preobrazovanje razmer, je bilo Trubarju tako dobrodošlo in se je tako skladalo z njegovimi nazori, ko da bi je bil on sam privabil s svojo neustrašenostjo in energijo, ko da bi

ga bilo ono samo izvolilo za svojega posredovalca.

Primož Trubar je bil izvrsten pridigar. Posedoval je dar govorništva, ki poslušalca magnetizira, ki ga pridobiva in naj prizvene na njegova uho tudi podatki, s katerimi se prvotno ne strinja. Zato je Trubar zaslovel brzo po vsej deželi. Zato so ga merodajni činitelji iz njegove kaplanije poklicali v Ljubljano, kjer so se lahko prepričali, da niso bili varani, ampak, da je njihov krajan propovednik, kakoršnega do tedaj niso še slišali, propovednik, ki predramlja duše, ki potrka na srca, ki rahlja možgane... Vedno več poslušalcev je zvaljal Trubar neprisiljeno v ljubljansko cerkev, a ti niso bili le priprosti delavski in kmetski sloji; vse klopi so bile natlačene z ljubljansko in bližnjo gospodo. Baš ta bogat obisk pa ga je bodril in okorajžil, da je od pridige do pridige bil čimdalje iskrenejši, svobodnejši v pojašnjevanju in razlaganju manj jasnih in zamotanozmedenih verskih pojmov. Kot govornik si je pridobil celo vrsto prijateljev, kot cerkveni pridigar pa trumo privrženecv ne le med meščanstvom, temveč med plemstvom samim. Ti prijateljski odnošaji so baje tudi pripomogli, da je kot navaden duhovnik, oziroma sin priprostega kmetiča, postal kanonik pri ljublj. stolici, kar v XIV. stoletju ni bilo tako lahko. Spoštovalo ga je vse, karkoli je izpoznalo njegovo izobrazbo in oliko, s katero se niso mogli meriti niti njegovi predstojniki. A prišlo je samoodsebe to, kar je moralo priti; zaslovel je kmalu kot voditelj in organizator novoverskega nauka, zaslovel jim je kot apostol novega cerkvenega življenja, ki utegne marsikomu prekrižavati račune — — — Zadržutili so v njem prevelikega prijatelja priprostega ljudstva, zaslutili so v njem morebitnega branitelja ljudskih zahtev, zapazili so v njem čilega »sportsmana«, ki se ne zboji ne

plohe ne hudourja, ko gre za uresničenje idealov, ko gre za pomoč človečanstva, ko gre za ustajo napram dušnim krvnikom pa naj sedijo le-ti v šenbrunski ali vatikanski palači. Kmalu so namreč spoznali, da je bil Trubar Slovincem to, kar je bil Nemcem Luter. In zato, je moral ostaviti svojo domovino, po kateri se je — le včasih sklonjen in raztužen — potikal razun malega presledka celih osemintrideset let. Ne, prognanstvo ga nikakor ni ošibelo, pač pa ga ojačilo tako, da se je z vso žilavostjo in vnemo poglobil v ono, vsled česar je moral zapustiti rodno grudo, in postal tako v blagor rojakom trden in raznim viharjem upirajoč se akropoliški steber protestantske književnosti. Navzlic njegovemu odhodu, je njegov duh še dolgo blodil med njegovimi rojaki in privrženci, saj proti koncu XVI. stoletja je bila znatna večina Slovencev protestantske vere. A kakor je preje, ko je bil med njimi Trubar podžigal slovenska srca s toplo prepričevalno besedo, enak vpliv je sedaj — ko njega ni bilo več med njimi — prizadevala na njih duše slovenska od njega samega sestavljena knjiga. Primož Trubar je liki Martin Luter, začel prvi prevajati Sveto pismo, vedel je da bo de z njim ostal s svojim narodom v večnem stiku. Ta njegov sklep, ta njegov trud je bil izredno imenitne važnosti, ki je prizadela njegovim rojakom blazno radovanje, da so od ginjenosti in blaženosti jokali, ko so gledali predse, v materinem jeziku spisano tiskovino. Besede, ki so bile zabeležene s srčno krvjo, so se porazgubljale naravnost v srcih. Na tujem je vzkipela vsa njegova dušna veselisa, vsa nestrpnost in hrepenenje, ki je pre-

magalo vse zapreke, ki so se mu stavljale na pot. V začetku se je moral udati lokalnim razmeram in tiskati pač s črkami, ki jih je imel na razpolago; vse ogromno poslovanje pa je moral udejstvovati sam, ker ni bilo ne črkostavcev, ne tiskarjev večjih slov. jeziku. Spočetka mu črkopis ni niti ugajal in tako je kasneje prišel do latinice. Na Nemškem je Trubar delal za nas in za vse Jugoslovane, kajti njegove knjige so se prevajale tudi na hrvatski jezik. Tako je imelo Trubarjevo delovanje na naprednem književnem polju svoj zgodovinski pomen tudi za ostale Jugoslovane. Njegove knjige so zlasti mnogo čitali na Ogerskem in tako morajo biti Prekmurci le njemu hvaležni za svoj narodni obstoj. Še dandanes so na Ogerskem slovenski pridigarji, ki kaj radi pregledujejo Dalmatinovo biblijo. Vseučiliščna knjižnica v narodnem muzeju v Budimpešti hrani pa sledeče, na slovensko reformacijo spominjajoče knjige: a) Novi testament iz l. 1562. b) Dalmatinoва biblija iz l. 1584. c) Hishna postilla, tolmazehena skuzi Primusha Truberia, Krainza rainziga iz l. 1595. Ta ohranitev ima tem večjo važnost, če pomislimo, da je nastopivša protireformacijska oblast vničila po avstrijskih deželah vse, kar je bilo ustvarilo protestantsko gibanje v književnosti posameznih narodov teh pokrajin. Da so se Trubarjevi spisi razširili na Ogerskem na vse strani, pa je opomoglo dejstvo, da se je tamkaj naselil Trubarjev prijatelj in sotrudnik, tiskar Joannes Manlius, po rodu Nemeč. Le-ta je bil namreč zelo omiljen raznim madjarskim grofom in tako so mu povspeševali svobodo in pravice v obrti tiska. (Konec prih.)

KRAŠEVKA

NE BOGATSTVO, AMPAK DELO!

Ne bogatstvo, ampak delo bodi odsev ženske sreče! Do te misli me je dovedel spomin na moje nekdanje učiteljevanje. Takrat sem dala svojim učenkam nalogo z naslovom: Kaj bi počela, ako bi bila bogata? — In glej! Dokončane naloge so mi bile nad vse mikavne, kajti v njih se ni zrcalila le dušna obsežnost deklinškega obzorja; z njimi so ležale pred menoj v vsej slikovitosti razkrite vse težnje in dalekosežna podjetnost deklinškega naziranja. Misel na bogatstvo je učinkovala, ko doslej nikak predmet ter jih poglobila z vso svojo silo, z vsem svojim vpli-

vom v doslej nepoznano vesoljnost v nek čarodejen svet. Menim, da bi bili dečki ob slični nalogi enostavnejši in priprostejši ter se v podeljenju svojih podatkov bolj sličili drugdrugemu. Fantje bi najbrže ne zabeležili onega, kar je pri šolaricah narekovala lehkomiselnost, napuh, nečimernost, zavist, častihlepje in končno tudi mehko nežno, rodoljubno srcece.

Neka je napisala: Postala bi rada bogata, da bi pomagala svojim staršem tako, da bi jim ne bilo treba več delati!

Druga: Ako bi imela milijone, bi dala na-

praviti stekleno palačo, da bi vsak, ki bi šel mimo, videl skozi njo razkošje mojega bivaljšča in se jezil, da živim tako brez skrbi in brez dela.

Tretja: Ako bi bila imovita, bi nakupila ves bližnji hrib in zgradila na njem majhne hišice, da bi jih darovala najsiromašnejšim slovenskim družinam, ki ne morejo ne dobiti, ne plačati stanovanja.

Četrta: Če bi bila premožna, bi se hotela, kakor nekdanji cesar Jožef II., preoblačiti v ubožno obleko ter zahajati po vaseh od hiše do hiše. Šla bi pa samo ob nevihti, da bi lahko delj časa ostala pod streho ter se sama prepričala, če so res siromašni ali se samo zdijo, ali samo tako rečejo, da bi kaj dobili.

Peta: Ako bi jaz imela dosti novcev, bi hotela prepotovati vse kraje, kamor prebivajo Slovani.

Šesta: Ako bi podedovala mnogo denarja, bi zgradila dve veliki hiši: eno za vse tiste revne starčke, ki imajo hudobno sinaho in eno za zapuščene otroke, ki nimajo ali ne vedo za roditelje.

Sedma: Vsak dan bi nosila drugo obleko in se vozila na sprehod, ako bi imela polno vrečo denarja.

Osma: Ako bi jaz zadela v loteriji, si bi nakupila dosti zlatenine in dosti lišpa, da bi me zavidale moje prijateljice.

Deveta: Jedla bi vsak dan kokoši in sladčice in pila bi sam »rosolio«, ako bi bila bogata.

Neka pa je zabeležila koprneče: Oh, gospodična! Bogatstvo, razkošnost, denar, oh ne znam dopovedati! — —

Poslednja je pač označila z globokim vzdihom ves svoj pohlep po blagostanju in sreči, ki jo je videla, kakor vse njene sovrstnice le v množini denarja. Toda! Koliko odurno zopernost vzbujajo vse one, ki izražajo vso svojo zadovoljnost in srečo v obliki škodljivosti in nevošljivosti od strani znank in tovarišic! Večina njih vidi svojo srečo le v tem, kako seje okoli sebe zavist, tiho jezo, nadutost, zatajevano kletvico in tajno sovražstvo, namesto da občuti največje zadoščanje ob pogledu na vesele brezskrbne obraze okoli sebe...

Ko sem se malopreje domislila tega dejstva, me je istočasno prešinila misel, kako velika naloga tiči pravzaprav v delovanju našega odraslega, narodnozavednega ali za

blaginjo človeštva skrbečega ženstva, naših učiteljic, naših mater in njihovih nadomestovalk. Med najpoglavitejšimi pravili svojega vzgojeslovja, bi morale najskrbnejše proučevati ono točko, ki ovaja koristonosen plod, iz katerega bi vzkli v vseh mladih, še nezakrknjenih dušah, ako ne zaničljiv prezir vsaj ravnodušnost napram imovitosti in bogatstvihlepu. Morale bi storiti to že iz uveritve, da kar posajamo v neizkušeno deskliško srce, požene z vso bujnostjo v ženi. Kakor prejeimenovana skupina učenk, tako sodi žalibog večina odraslega ženstva, ki vidi vso blaženost in presrečo svojega življenja edino le v bogatstvu, razkošju, brezdelju. Koliko jih je, ki so za denar pripravljene storiti vsako nepoštenost, ki so pripravljene žrtvovati svojo čast, omadeževati svoje ime, zatajiti svoj rod in učiniti najogabnejše dejanje, samo da dospe do denarja, do nakita, do oblek, do vsemogočih življenskih naslad, samo da nasitijo svojo častilakomnost, samo da ustvarjajo okrog sebe zavist. In te, žalibog, ne izhajajo le iz nepremožnih srednjih slojev, marveč se ta dušni madež ravnotako rad razblini in razprostre preko duše onih, ki so vse svoje mlado življenje prebile pod slamnato streho ali v podstrešju mestnih sloopij. V svoji vnetosti po denarju in razkošju, ne preudarjajo ničesar in ne razsojujejo... Zato niti ne pomislijo, da se morda v marsikaterem razkošno in udobno urejenem stanovanju ovija sten in pohištva bršljan gorja in bridkosti — in da nemalo krat s svilenim pajčolanom zakrito lice bogatinove soproge, prikriva le zatajevano tugo in grenke solze pa usmev trpkega razočaranja, ki ji gloda prsi in telo neprestano, liki črv v grobu strohnelo truplo. Ne pomislijo, kako marsikatera mlada gospa, ki jo vodi dostojanstveno pod pazduho imovit soprog, je ravno s tem preživelim bogatašem vsled njegove pretirane zaničljivosti in brezbriznosti za vse, kar nudi svet na ogled, najnesrečnejše bitje. Ne pomislijo, da so le tem biseri in dragulji brez vsake privlačnosti ter slepe v temnem zaprtem šatuljčku, namesto da bi tekmovali s solničnimi žarki. Kaj pomagajo le tem kočije in avtos, ko bi gotovo raje sedele na skromnem zapečku le, da bi bile srečne? Kaj pomagajo le tem mnogo služabništvo, ko bi raje kjerkoli samcate ždele brez nadležnosti, da bi le nevidno prenašale svoje družinske tajne, svoje razjedajoče bolečine? Kaj pomagajo le tem krasne opre-

me, ko nimajo več ne smisla, ne zanimanja ne za lepote, ne za isprehode, ne za koncerte a to baš zato, ker jih je bogatstvo razočaralo in ker so dospele do spoznanja, da sreča ne tiči ne ob možu, ki je od rojstva

evenkljal, ne v evenku. Koliko je tudi takih, ki so okinčane z bisernimi ovratnicami samo da varajo poznane kroge, saj težje, ko vsi ti dragulji so bolečine, ki jih nosijo in prikrivajo v srcih? (Nadaljevanje.)

MIRA V.:

STRUNE.

Ob poti, kraj doma, zeleni kostanj in vetrič pihlja. Pomlad je, dragi, kje si, da te ni? Prehodila sem pol sveta, trudna in ponižna zate, da bi te srečala, a zaman! Ali me iščeš tudi ti? Kako bi me ne, če nama je bilo usojeno že od začetka, da se iščeva in najdeva? Ah, kako dolga so leta od najine pomladi, od najine ljubezni, svete in čiste, ki jo je zapečatil en sam nedolžen poljub: Oh, ljubi, če sem ti zadala z bridkostjo, tedaj vedi, da sem za vsako najmanjšo rano prebolela stotero bolečin.

Kje si, dragi, da te ni? Pomlad je tu, morda zadnja pomlad. Ob vsakem Vstajenju sem pripravila rož; lepega, svežega cvetja sem nasula na pot, da bo tvoj prihod tem lepši, ti težko pričakovani! Oh, zakaj te še ni? Pospeši svoj trudni korak, da me še najdeš, kajti to je moja zadnja pomlad. Da ne zakasniš, požuri se, dragi, da me dobiš!

Grozna in okrutna usoda te mi je oddaljila. Nesrečne moje misli! Ali ne veš, da solnce živi tudi za temnimi oblaki? Da te nisem razumela! In ti si obupal? Nikar! Ko sva se zadnjič poslovila pri Uršulinski cerkvi, sem prisegla pri Bogu, da te poiščem. In glej! Vzdignila sem se ter odpravila na pot, da ti

pridem naproti. Ah kako hrepenim! In zdi se mi, da te vidim, da prihajaš, da me iščeš...

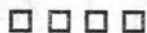
Kostanji zeleni šumé in šušté v tihem pomladanskem vetru. Kakor pogrebci ob tihem pogrebu pojejo, pojejo pesem enakomerno: Še ga ni, ga ne bo...

Ko sem stopala zlahka po solnčni poti najinega doma, sem trepetala. Tod je hodil on! In na vsako stopinjo bi bila izlila kapljo svoje srčne krvi, da bi vsaj mogel razumeti, kako hudo si me obsodil. Razsute hiše na levi — tvoj dom in zrušena cerkev na desni, ah kako bridko in milo mi je ob pogledu na vaju. In ko sem stala tam sama — tujka na domu — so se ozirali ljudje, ti čudni ljudje, ki niso mogli razumeti, kako lahka je človeku težka pot, in četud, da vidi samo za trenutek še enkrat preljubljeno pot in reber z ovinkom.

Kaj se bom zveličala s to bridkostjo, Marija Uršulinska?

Postave v daljavi, voz zadrda in prah je v oblakih. Jaz sama stojim in plakam pod zelenim kostanjem; vse sušti in šumi:

Še ga ni, ga ne bo...

MARICA:

NAPOLEONOVA STOLETNICA.

(V pretekli številki pomotoma izostalo.)

Že iz ljudskošolskega berila smo izvedeli, da je bil Napoleon Bonaparte najprvo priprost vojak, koj zatem častnik, ki se je s kinematografsko brzino prelevil v generala in navsezadnje celo v cesarja.

Ali za nas ostanejo vsi ti zgodovinski podatki brez zanimanja, kakor ostane pač tudi dejstvo, da je bil Bonaparte po rodu Italijan, ki se je z vso dušo vnel za Francijo. Storil je to iz razloga, ker se mu je rodna zemlja visoko zamerila in sicer iz vzroka, ker je — pod težo takratnih razmer — njegov lastni oče moral v Italiji hudo trpeti, dokler se mu ni posrečilo pobegniti iz rojstvenega otoka, Korzika, preko valov in meje na Francosko.

Nas — Slovence — more iz Napoleonovega življenja zanimati le to, kar utegne biti v

zvezi z našo narodno prošlostjo in z našo predstoletno politično dobo. Ko je Napoleonova duša zadobila svoje največe zadoščenje s tem, da se je — na podlagi neodoljivega poguma in skalnotrdne volje človeškega hotenja — izpolnilo njegovo edino stremljenje: motriti Italijo ponižno vklenjeno pod svojim vznožjem — kar se je res zgodilo l. 1798. in je torej bila njegova, ne samo vsa severna Italija, marveč celo prevzetni porogljivo braneči se Rim — je 29 letni Napoleon Bonaparte bil izvoljen prvim konzulom; v 35. letu svoje starosti pa je bil proglašen francoskim cesarjem. Opit in sladkorazdražen nad slovečim zmagoslavjem, je potem z magično velesilo in svetovno mogočnostjo zatriumfoval po vsej Evropi. In tako ga l. 1809. v duhu vidimo gospodujoče vladati po ta-

kratni Avstriji, ki je v svojem brezbožnem jarmu tiščala naše slov. pleme. Ko je tej samogoltni državi temeljito prekrojil njeno ustrojnost, je iz vseh slov. pokrajin izdolbel Ilirijo. Le-ta je obsegala Koroško, Kranjsko, Štajersko, Primorsko z Istro in Dalmacijo in znaten del Hrvatske. Napoleonov prihod in nastop je bil ilirskim Slovanom kot zvezda zornica, ki zablesketa ob poslavljaajoči nočni tmuni. Venomer podjarmljeni Slovenci in Hrvatje so zadobili mahoma priliko stopiti na prizorišče in zahtevati narodnostno uvaževanje.

V tej dobi je izkazal Napoleon vso svojo dalekovidno ženijalnost z razširjanjem napredka in prosvete, z brskanjem med domačimi znanostmi in morebitnimi umetninami, s pospeševanjem prometa, obrti in trgovine, poljedelstva in izobrazbe. Ponudil je politično prostost, namignil jim je na državljansko samostojnost, vzbujal zanimanje za pristno narodno slovstvo in velel negovati in čislati domačo govorico.

Pred stomi leti so torej naši pradedje živeli plod moderne države, dočim moramo mi, njihovi potomci, po dolgih sto letih srebati potrpežljivo, suženjskotiho in morda celo hvaležnostno, vso podivjanost in pravljiskokruti barbarizem nazadnjaške turške dobe....

Najjačjo važnost je Bonaparte polagal na šolsko vprašanje! In kolike koristi je bilo to, si lahko predočujemo, če pomislimo, da — ker je bilo davno preje delovanje Primoža Trubarja z nasiljem pogašnjeno in verska reformacija docela vpepeljena — ni bilo za naše uboge prednike nikake druge življenske izpremembe nego grajščinski bič, cerkvena izobčenja in neodveze ter nemški strahovalni jezik v šoli in v uradu.

A prispel je Bonaparte, nastopil je Napoleon, prispel je simpatični francoski cesar in ljudsko srce se je v prsih premaknilo... Vso razliko med avstrijskim in francoskim vladanjem, zamoremo razbrati sicer na najenostavnejši način, iz onih drobnih stihov, ki nam jih je sestavil duhovnik, kapucinar in učitelj, Valentin Vodnik; te pesmiče nimajo sicer nikake umetniške veljave, posedujejo pa vso zgodovinsko vrednost, ker je v majhnem okvirčku podan načrt Napoleonovega pravičnega vladanja.

V Napoleonovo dobo spadajo tudi naša »županstva«. Do njegovega prihoda so namreč nad vasmi in vsem okrajem ukazovale samopašne grajščine; te je Bonaparte nemudoma odpravil in velel, da morajo svoje domače, skoziinskozi poznano prebivalstvo zastopati in soditi le možje, ki jih izvoli ljudstvo samo, in ki jim je Napoleon dodal naslov »maire«, slovenski »župan«. Zaukazal je tudi naj ljudstvo v uradih in šoli posluje le v domačem jeziku. Izrecno je povedal, da je njegova želja, da vživajo vsi njemu podrejeni narodi popolno enakopravnost, ker je bil uverjen, da zadobi s tem činom za svojo državo največo čast in neomajno zaupanje in zvestobo od strani podanikov.

Naši pradedje so se torej čutili blažene s svojim vladarjem, saj jim je poleg srednjih šol, ki jih še niso imeli, otvoril tudi osrednje vseučilišče (Ecole centrale). Menda ni treba še posebej povdarjati, da se je moralo na vseh šolah podučevati vse predmete le v domačem jeziku in se je potem učila mladina tudi francoščino, da bi zamogla točno odgovarjati vsakemu Francozu. Pač zala doba pred 100 leti, zalša nego jo vživamo pod svojim Napolenom mi, ki naj bi menda v senci krutega podjarmljevevega žezla zanemarjali, pozabljali in celo zasmehovali svojo govorico...

Zato so pač ob Bonapartovem pregnanstvu in smrti naši pradedje lahko plakali in se hudovali nad usodo, ki je bila Germanu, Avstrijcu, Rusu in Angležu tako mila, da je bil Napoleon nenadoma prijet in butnjen v prognanstvo na otok sv. Helene. Zapuščen od vseh — ker ni ni upal nihče pomagati mu — je ta dušni velikan daleč od svoje domovine, tužno in priprosto preminul brez vsakega sijaja a s tem večjo bridkostjo v 52. letu svoje dobe in sicer 5. majnika l. 1821.

Mi Slovenci pač ne moremo brezbrizno mimo tužne stoletnice onega, ki je, četudi le za kratko dobo rešil naše pradede izpod nemškega jarma ter jim tako zopet porahljal spomin in srce za narodnost. Daleč za nami je njegova doba, vendar v prepričanju, da blodi njegov duh z gnjevom nad terorjem, ki nas obvladuje... mu lahko voščilno in proseče vzdihnemo: Requiescat in pace, Napoleonus!

VZGOJITELJICA:

O DOBRI VZGOJI.

31. Ogibaj se v svojem razgovoru besed, ki izražajo nečednost, neukus itd., na primer: ognusno, prismojen, umazan, svinja, smrdeti, grd in še hujših. Saj namesto smrad, rečeš lahko neprijeten vonj, namesto umazan, izrečeš lahko nečeden, namesto bedast in prismuknjen, reci nespameten itd. Vobče rabi po možnosti milejše izraze!

32. Ako odhajaš v obiske, odrsaj si obuvalo prahu in blata, ako je pred vrati okrtičnik; ako je na hodniku obešalo, ne nosi v vzprejemnico palice, dežnika, solnčnika, klobuka, galoš! Ako greš na poset ob dežju in nameravaš ostati toliko časa, da lahko sedeš, tedaj sleci v predsobi ali na hodniku svoj površnik, da ne zmočiš naslanjačev in sedežev sploh.

33. Ako pade komu kaj na tla, vzdigni le, ako je dotična oseba starejša ali uglednejša od tebe, ali ako je bolna. Ne skloni se nikoli, ako pada kaj iz rok moškim, izjemo tvoriš lahko le pred starimi, onemoglimi ali bolnimi.

34. Ako si povabljena k obedu in dobiš v povzivanje pečkat ali koščičast kompot, tedaj ne metaj pečk in koščic iz višine od ust do krožnikovega dna, ampak polagaj jih izmozgane s skromno odprtimi ustnami na žličico, s katero si zajemala ter jih postavi na malo posodico, ki ti je bila v to svrha gotovo dodana; drugače utikaj jih v levo dlan, dokler sneš vse, da jih potem streseš na krožnik, dočim si dlan otereš s prtičem.

35. Osebe, do katerih te ne veže ne sorodnost, ne prijateljstvo, ne nazivljaj nikoli z imenom, četudi slišiš, da jih tako drugi nazivljejo. Ne pokliči jih niti po priimku, ampak to kar veljajo zate — n. pr.: gospod doktor, župnik, učitelj, ali gospa, gospodi-

nja, gospodar ali gospod šef. Duhovnike sploh nazivljaj kratko s »čestiti ali velečastni, prečestiti!«

36. Kadar izideš, ne hodi po sredini ceste in pota, ker je tam prostor za vozove. Stopaj pod kapom, po ploščadi! Ne zibaj se in ne gugaj se med hojo, kakor raca; niti ne gibaj se zdaj v desno zdaj v levo, ko kača. Stopaj vedno naravnost; tako nisi napoti ne onim, s katerimi se srečaš, ne onim, ki te hočejo prehiteti. Ob srečavanju drži se vedno svoje desne, da ide in smukne srečajoči ob tvoji levi, ne da bi se dregnila.

37. Dokler nosiš žalno obleko, se ne lišpaj s cvetjem v nedrih, dočim smeš imeti šopek v roki. Zlatenino zamenjaj s srebrnino ali s črnimi bisericami; zlate uhane, ako nimaš srebrnih ali žalnih, pokrij s črno tkaninico.

38. Pazi v javnosti na vedenje otrok, ki jih imaš s seboj! Navadi jih tako, da storé samo to, kar jim dovoliš, kajti navzoči bodo morda opravičevali netotesanega otroka, a zaničevali tihoma tvojo slabo vzgojo. Otrok naj v javnosti sedi ali stoji miren na svojem prostoru, da ni nikomur ne v škodo, ne v nadlego. Zapomni si to zlasti, ako spadaš med takozvani srednji sloj! Po navadi se namreč najlepše vedejo v javnosti otroci najsiromašnejših, najpriprostejših ljudi in onih... pravih gosposkih!

39. Krožit ali na pogreb idi le v črni ali vsaj temni obleki; izmed ostalih barv je v poletni dobi dovoljena le bela. Neukus in porogljivost vzbudiš z živo bojo, kakor je n. pr. rdeča, višnjeva, modra in grahovo zelena.

40. Ne razgovarjaj se v družini o kaki važni zadevi svojih prijateljev in sorodnikov, ako nisi bil od teh za to naprošen; morda ravno s svojo odkritosrčnostjo škodiš onim, ki jih hočeš zagovarjati.

GRACIJANOVA:

CAR PETROVA KOČA V ZAANDAMU.

II.

Da pojasnim tudi razlog, ki je privedel najvišjega člana obsežne slovanske pokrajine na daljno Holandsko, naj očrtam vsaj deloma način njegovega življenja v delovski koči ter posežem tako v mladostno dobo ruskega vladarja. Peter Aleksejevič, sin carja Alekseja Mihajloviča in Natalije Kirilovne Nariškinove, je imel polsestro Zofijo in polubrata Ivana. Po običaju takratne dobe so bili do 15 letni carski otroci prepuščeni v varstvo in vzgojo materi, hišini, pestunji in dojilki. In tako je Peter znal do 15. leta komaj — komaj čitati in pisati. Njegov prvi moški odgojitelj in učitelj mu je od 15. leta

nadalje bil Holanec Zimerman. Ker je le ta kmalu opazil veliko razboritost in bistroumnost svojega gojenca, ga je vozil vsepovsod, kamorkoli je vedel, da naleti na kaj koristnega in hasljivega za dečkovo podjetno in stremljivo dušo. Tako je nekoč odpeljal mladega knežiča v Izmajlov ter ga tamkaj opozoril na inozemsko, oziroma angleško lajdjo, ki se pregiblje potom jader in to ne le z vetrom, ampak tudi proti vetru. Petra je ta podučna vest tako iznenadljivo prevzela, da je takoj naročil učitelju, naj mu poišče človeka, ki bi mu nabavil slično povodno pripravo. Holanec mu je imenoval rojaka Kar-

sten Brandta in Peter ga je kmalu zatem povabil k sebi. Uspeh njunega pomenka pa je bil ta, da je že čez nekaj tednov krožil z lično jadrnico po reki Javzi. Ali kmalu je bila ta reka Petru pretesna in preplitva ter zato dal prenesti ladjo na Pereslavsko jezero ter v svojem navdušenju naročil Brandtu še dve fregati in tri jahte. Vendar, da dospe čimprej do užitka, je mladi cesarjevič včasih sam prijemal za sekuro. Jedva se je izprehodil parkrat po Pereslavskem, je že njegovo neukročeno stremljenje izprevidelo, da je to vodovje vse premajhno za njegovo ladijevje. Zato se je odpravil z njim na Kubensko jezero. Ker mu pa manevri čez ne dolgo niti tu vsled plitvine niso doprinali pričakovanega zadoščanja, je sklenil zajadrati naravnost na morje.

— Preden nadaljujem o najznačilnejšem iz Petrovega življenja, naj opozorim, da Ivan Aleksejevič, Petrov polbrat, ni bil le telesno, ampak tudi duševno slaboten. Zato so merodajni mogotci: bojar patrijarhi in narodovi zastopniki proglasili carjem Petra, ki je kazal izredno bistrornost. Iz Petrovih črnih oči niste odsevali le čilost in zdravje, marveč vsestransko krepka dušna sila ter neomahljiv pogum. Počaščenje Petra z najvišjim dostojanstvom, je silno ogorčilo njegovo polsestro Zofijo, ki je upala, da ko zasede carski prestol šibkorazsodni brat Ivan, postane ona upraviteljica vse ruske velevlasti, ki jej bo le ona nudila poljubno smer. Z namišljeno hlimbo in izpodkopavajoč dobri sloves, ki ga je vžival njen polbrat, si je častihlepna Zofija prizadevala v svoji neodoljivi razjarjenosti privabiti na svojo stran vse odlično sorodstvo, ki je je imel Peter po materi, kakor tudi vse ostale ruske vlastelinske plemenitaše. Ali vse njeno potezanje je bilo brezuspešno! Ker se ni mogla odkrižati brata diplomatičnim potom, se je odločila ščuvati v dosego njegove propasti s krvoločnim naklepom: nizkotnimi grožnjami, z znatnim plačilom ali gizdanim obetanjem. In posrečilo se ji je udejestviti zaroto, ki ji je bil namen ubiti mladega carja. Toda v jamo, ki sta jo izkopavali bratu zvijačna zloba in plitka nevošljivost, se je pogreznila ona sama. Nek bojar, preplašen vsled krutih pretenj, se ji je navidezno pokoril, naposled pravočasno izdal Petru satanski sestrin odlok. Mladi monarh je pobegnil na njegov nasvet nemudoma iz Moskve. Nato je z vso opreznostjo obvestil o svojem tužnem preganjanju vse zanesljive prijatelje, ki so pomorili na njegovo povelje

brez obotavljanja vse zarotnike, dočim so zaprli Zofijo v samostan.

Kakor že povedano, se je Peter mudil najraje na ladjah. A ker se je ukvarjal le s poslom, ki nima s carjevim poklicem nikakega stika in je sklenil daljše potovanje, ko da je pomorski kapitan, ga je odvrčala carica mati od tega sklepa, češ, da ga to dovede pred vsakovrstne nesreče in nezgode. In nekoga dne ji je šinila v možgane misel, ki se jej ni zdela samo izvedljiva, ampak najzapekljivejša tako, da je v svojem duhu že gledala v zlato dobo, ko bo njen sin popolnem zabil na morje in ladje. Ta misel je bila ženitev! Toda izjalovila se ji je. Res se je sicer Peter oženil z materino izvoljenko, imovito ve likašinja Evdoksijo Lopuhinovo, toda jedva je provel z njo par tednov doma in na izletih, že se je poslavljaj domisljivši se svojih jaht in jadrnic. In trdosrčen napram materinim svarilom, kakor neupogljiv napram soroginim solzam, se je odpravil nevzdržljivi Peter v Arhangelsk, kamor je v svoje najslajše dopadajenje naletel na angleško in holandsko brodovje. Le-to mu ni nudilo le prilike, da se je seznanil z inozemskimi častniki, ki so prestopili k njemu v službo, ampak tudi s poveljnikom Lefortom, ki mu je bil v kasnejem življenju vedno sveža vzpodbuda in trdnovzdržljiva opora.

In kakor se je car zanimal na inozemskih ladjah za vse njihove spojine, enako se je pobrigal poznati tudi znanje navadnih pomorskih strojnikov. — Kmalu nato je najel iz raznih držav izvedene pomorščake, velel napraviti v Arhangelskem dve kupčijski ladji, on sam pa je odplul v Belo morje. Prišedši tjakaj, ga je preširna kristalna ravan — kakoršne do takrat še ni bil videl — tako prevzela, da je sklenil — dasiravno je imel celo skupino ladij — naročiti še dve. In v spremstvu tolikega brodovja, je otroško razigran in mladeniško navdušen plul od obale do obale, od obzorja do obzorja. Toda njegova nemirna duša si je kmalu pozelela prekoračiti Belo morje in pogledati v odprti Ocean, v ono morje, o katerem mu je Lefort znal pripovedovati toliko idiličnega iz bajnih solnčnih dni, ko je ocean gladek in prozoren liki beneško zrcalo, kolikor o oni demonski sili, ki ga prevladuje ob času neurja.

Spomladi 1696. je Peter odplul s svojo takozvano prvo rusko floto, ki ji je bil določil za poveljnika kneza Romadanovskega, za admirala pa Leforta.

Skoro v tem času je sledila smrt carice matere; ali ta ga ni zadrževala dolgo. Kakorhitro si je priskrbel zadostnega orožja in smodnika, že je vnovič odrinil z naročja mlade sooproge. Na tem izletu je pretrpel hude trenutke vsled razdivjane burje, ali pretrpel jih je zbog prestrašenosti svojega moštva in nikakor radi sebe. Saj je on z nepojmljivo hladnokrvnostjo motril razljutjeno valovje, ki ga je škropilo besno v obraz hoteč mu izpodmakniti tla. In da bi okorajžil preplašene pomorščake, je sam prijel za veslo. — Povrnivši se s tega, zanj krasnega potovanja, se je bolj ko kedaj vnet za vse, kar je z

morjem v zvezi, povrnil v Moskvo, ne da bi se tu odpočil, marveč da bi prevdaryl temeljito kam bi skoro odmeril svoj odhod. In pri skakljalo mu je na um Azovsko morje, to pa zato, da se seznanj korenito s sovražnim turškim ladijevjem. V to svrhu je po vzorcu beneških, dal zgraditi nekaj ladij, pri čemur je pomagal tudi sam. Ker mu je važnost ruske flote tičala na srcu, ko nekaj za podrejeno mu državo neobhodno koristnega, je sklenil negovati jo z vsemi silami. Zato je najel nekaj izbornih krmilarjev, pri katerih se je izšolalo 50 Rusov.

(Nadaljevanje.)

DROBTINE

GOSPODINJSTVO.

KUHINJA.

Penasta čokolada. Razmotaj prav dobro z motičem v ponvi 3—4 cela jajca; potem prideni 1¼ litra mleka in ¼ kg nastrgane čokolade. Postavi ponev na žerjavico in stepaj tako dolgo tekočino, da začne zavirati; potem jo hitro nalij v gorke skodelice in nesj čokolado na mizo. K čokoladi daj maslene struče.

Sirovi zavitki. Zgneti v testo 28 dkg surovega masla, 35 dkg moke, 14 dkg sladkorja, 14 dkg zmletih mandljev in 2 rumenjaka. Razvaljaj to testo, zreži ga na štiriogelnike, katere nadevaj s sledečim nadevom: 14 dkg kravjega sira, 7 dkg sladkorja in 2 dobro stlačena kuhana krompirja zmešaj dobro. Napravi zavitke v obliki zvezane rutice, katere speci rumeno na namazan ploči. Preden denes zavitke v pečico, jih pomaži z raztepenim jajcem in posipaj z zrezanimi mandlji.

O ČIŠČENJU.

Pečatni vosek odstraniš iz obleke z gorkim nožem. Ostali madež pomoči s terpentinom, operi blago in ga beli na solncu. — **Madeže** od rdečega vina, malinovca in drugega sadnega soka namakaj v kislem mleku. Potem izperi blago v mlačni vodi. — Za lise od črnega vina zažgi malo žveplja in drži umazani del blaga nad žvepljevim dimom, ki izvleče iz obleke vse madeže te vrste. — Če je obleka poškrabljena z apnom, pomoči madeže s prstnim kisom ter operi potem dotična mesta v topli vodi. Seveda se mora to kmalu zgoditi, ker sicer apno razje niti.

Masne madeže spraviš iz papirja z bencolovo magnezijo. Čist bencol zdrobi nekoliko, da dobiš po preteku nekaterih minut nekake drobtine. S temi drobtinami drgni s prstom po mastnih madežih, ki kmalu izginejo. Če so madeži stari, treba to ravnane večkrat ponoviti.

Usnjate stole osnaži takole: Pomoči kosec flanel v beljak in drgni ž njim po madežastih mestih usnja. Potem naredi gosto kašo iz izmlete krede (Schlämmkreide) in bencina ter deni to na madeže. Ko se v par urah kreda posuši, jo odstrani s krtačo in madež so izginili.

Snaženje emajlirane kuhinjske posode. Najlepše in najhitreje osnažiš emajlirano kuhinjsko posodo na sledeči način: V kaki stari posodi zmešaj pepel in pesek (sviž). Naredi gosto, ne premokro mešanico; s to mešanico odrgni posodo, ne da bi jo močila. Ko je odstranjeno opaljeno, zdrgni osuši posodo s suhim pepelom. Tako osnažena posoda se lepo sveti, tudi se ne porabi veliko vode in roke ne trpe, ker jih ni treba držati v vodi. Po krajih, kjer štedijo z vodo, pomivajo tudi mastno posodo n. pr. krožnike na ta način, da oddrgejo najprej maščobo s suhim pepelom in potem posodo samo še oplaknejo.

Črne predpasnike osnaži takole: Razgrni predpasnik po kuhinjski mizi, tako da je prava stran objena navzgor. Potem ga skrtači s krtačico, ki jo pomakaj v sledečo tekočino: Kupi v drogeriji za 10 st. panamskih stružkov (Panamaspane, Quillayarinde), popari to z litrom kropa ter pusti to stati čez noč na gorkem štedilniku. Potem uporabljaj tekočino. Pene, ki se pokažejo pri krtačenju, ni treba izpirati, ker ravno vsled teh pen postane blago nekoliko trdo in svetlo. Predpasnik potem zlikaj narobe. Za silo osnažiš črn predpasnik tudi s črno kavo, vendar je prvo postopanje mnogo uspešnejše.

.....

RAZNO.

O SESTRAH.

Jugoslovansko ženstvo bo praznovalo letos svoj kongres v Ljubljani in sicer 1., 2. in 3. septembra t. l. Jugoslovanski »Narodni ženski savez« oklepa preko 200 ženskih društev. Po izjedinjenju vseh treh

narodnosti, torej po preobratu, je imel »Savez« prvo zborovanje v Beogradu, drugo pa v Zagrebu. Velika naloga pričakuje sedaj naše sestre onstran Snežnika, ogromna skrb jim preveva možgane, iskrena gorečnost jim drhti v srcih — kajti kongresa se udeleži najmanj štiristo Srbkinj in Hrvat. A naše Slovenke bi svojim sestram rade pokazale vso svojo zadovoljnost v obliki gostoljubnosti in vsprejema, da bi preveč ne zaostajale v tem pogledu za rafiniranimi sestrami, ki se umejo ob sličnih svečanostih izkazati najsijajnejše. Izkazale so se n. pr. Srbkinje že v preteklem mesecu, ko se je vršila v Novem Sadu le odborova seja in se je poleg 23 Srbkinj in 17 Hrvatice udeležilo tudi deset Slovenk. Naslednjega dne zjutraj se je ves odbor podal na pokopališče, kjer so s cvetjem okrasile grob srbske žene, Savke Subotičke. Pokojnica je namreč prva začela zbirati srbske narodne vezenine. Samo njena zasluga je, da je danes jugoslov. narodno delo znano po vsem kulturnem svetu. Na njenem grobu so poleg drugih, govorile tudi naša mila in sloveča pisateljica, Zofka Kvedrova in pa naš — nam vsem dobro poznani — sežanski hrast, Maša Gromova. Vse odbornice so prisegle na križ, da hočejo slediti svetlemu vzgledu pokojnice.

»Srbska zastava« je pisala o tej prisegi: »V tem trenutku sem gledal pred seboj na celo četo devic orleanskih. Vse do zadnje so bile videti, kakor Kosovske devoyke in majke Jugovičev. Dokler imamo take matere in žene, moremo smelo in brez strahu gledati v bodočnost, pa naj si bo še tako meglena, fajinstvena in negotova!« — S pokopališča so se odbornice podale v dvorano novosadskega magistrata k odborovi seji. Predsednica, ga. Danica Hrističeva je po pozdravu predlagala, da brzojavno pozdravijo Nj. Vis. kneginjo Jeleno ter podpredsednico, g. Fr. Tavčarjevo, ki se zbog bolezni svojega soproga, ni mogla udeležiti seje.

G. Kveder-Demetrovičeva pa se je pozdravno spomnila tudi nas, sester v zasedenem ozemlju, trepeh v tujini.

Med raznimi ukrepi je živo debato izzval predlog ge. Minke Govekarjeve, ki je vseboval sledeče točke: a) Stališče žene v družini v pravnem in socialno-političnem oziru. b) Žena-delavka. c) Ženska aktivna in pasivna volilna pravica v vse zakonodajne in avtonomne zastope.

Sprejet je bil tudi predlog gđe. Štebijeve, ki se glasi: Za skupščino v Ljubljani izdelaj po ena Srbkinja, Hrvatica in Slovenka poročilo o pravnem položaju žene v Jugoslaviji. Na podlagi referatov naj se izdelajo skupne zahteve za novi drž. zakonik.

Drugo jutro so odbornice posetile dunavsko brodovje in se nato z ladjo »Kasja Miletić« odpeljale v Kamenico. Tu je namreč sredi parka stara graščina, a v parku in graščini vse polno zdravih srbskih otrok. To so sirote, ki so jih našli brez vsake zaščite, ker jim je starše pobesil in pomoril sovražnik. Zavod vzdržuje Amerikanec Forthingham, ki žrtvuje vsak

mesec 40.000 din. Razen te požrtvovalnosti za srbske sirote, pa je nedavno poslal 5 milijonov dinarjev, da kupi Srbija goriomenjeno graščino, ki je doslej še madžarska lastnina. Ni treba pač posebej omenjati kako srečna in ponosna na svojega zaročenca, se mora počutiti ona Srbkinja, ki se namreč v kratkem poroči z nenadkriljivo-požrtvovalnem Forthinghamom. Zvečer so bile odbornice v gledišču, Slovakinje — ki jih je v Novem sadu obilno — se tudi organizirajo in so se tega večera odbornicam na čast, oblekle v svojo krasno, pestro, slikovito-narodno nošo.

Odbornice so se udeležile še raznih drugih zanimivosti in važnih sestankov drugih društev, tako n. pr. tudi »Kola srp. sestara v Beogradu«. Pri tem mora nas posebno zanimati dejstvo, da je to »Kolo« darovalo 2000 dinarjev za tržaške slov. otroke. »Kolo« je namreč od svoje ustanovitve l. 1903. središče vsega dobrodelnega, kulturnega in obrambnega delovanja srbske žene.

Velika čast je doletela slovenske odbornice pa v tem, da jih je predsednica »Narodnega Saveza« peljala v avdijenco k princesi Jeleni in prestolonasledniku Aleksandru. Slovenske odbornice so se torej izborna počutile na vsem svojem potovanju. Le prehitro jim je minil čas bivanja v Novem Sadu in v jugoslov. metropoli, Beogradu. Odsesle so na svoje domove zale spomine, a odsesle so tudi uveritev, da srbska žena je v svojem velikem, nesebičnem požrtvovalnem delu za narod nedosegljiva. Njihovo nedosegljivost pa poraja v prvi vrsti soglasje, ki veje med njimi, soglasje, kakršnega — žal — med Slovenkami ni in še dolgo ne bode, soglasje, ki ne prenaša nikake provencalsko-strupene zavisti, nikakega zavratnega natolcevanja v katerem se skrivoma razvija zlobni smoter nekaterih ubiti dušo oni, ki more in hoče delovati v prid svojega spola v prilog lastne narodnosti. O ne! Srbkinje iz kraljestva se ob delovanju za narod nikoli ne pogrezajo v močvirje spletk, zato se tudi ovija njih čela aureola priznanja, slave in junaštva, zato nam tudi Srbkinje ostanejo kažipot in primadonna na slehernem reševanju ženskega in narodnega vprašanja.

.....

Materina oprema. Grb kraljevine Jugoslavije je dvočlani bel orel v poletu na rdečem ščitu! Vrh glave je krona kraljevine; na prsni ima orel ščit in na njem so razvrščeni trije različni grbi. — **Srbski grb:** Bel križ na rdečem ščitu z ognjenimi žarki. — **Hrvatski grb:** Srebrna in rdeča polja in sicer petindvajset po številu. — **Slovenski grb:** Peterokraka ali peteroostna zvezda s polumesecem pod seboj. — **Državna zastava** je modro belo rdeča v horizontalnem (vodoravnem) položaju napram vertikalnemu (navpičnemu, navzgorstoječemu) drogu. — **Službeni jezik:** Srbskohrvatski, slovenski.

Stara, veleznana slovenska tvrška
J. PIPAN & Comp.

ima v svoji zalogi prvovrstno pristno oljčno olje iz Bari, kakor tudi nedišeče ameriško, ki je izborno za vsako kuhano zabelo, zlasti za cvrenje rib in peciva. - Samo na debelo! - Tvrška dobavlja lahko raznovrstno domače in tuje blago za Jugoslavijo, kakor kavo, riž, sladkor, sveče, čokolado itd. itd.

Trst, Via Commerciale 5

V neposredni bližini morja, na škedenjskem griču, s krasnim razgledom na morje, mesto in okolico, je na prodaj približno 100 klfr. neobdelanega zemljišča

Natančnejša pojasnila poda uprava „Jadranke“.

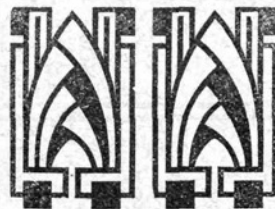

Antonija Mermolja Rieger

priporoča svoj

modni salon

Trst - ulica Commerciale 3. - Trst

UREDNIŠKA LISTNICA.

Justina: Čakala sem te včeraj zaman, kakor na oljčno nedeljo, ko si se zamudila radi neznatne oljkine vejice! Pogostila bi te bila, kakor se spodobi; čakala pa te je tudi priljubljena ti pijača, posladkorjena jabolna juhica, jagodin sok, smokvina omaka in dehteče mareličino sadje. Ker te nikakor ni hotelo biti, sem odšla po bližnjici na polje in ker se je travino seme bujno razplodilo, sem sedla v senčnico, dasiravno je bila krog mene marsikatera koprivna rastlina in je po »latniku« lezla gnusna trna uš. Na moji levi je rastlo par sadnih débelc in breskvín cvet je dehtel prav do mene. Nato sem otvorila knjigo, ki sem jo v naglici vzela za zabavo s seboj; ko mi je pa oko zastalo na stavku: »Pri izpeljavi svojivnih pridevnikov rabiš lahko končnico »ov«, ker se vjema v pomenu s svojivnim obrazilom: in, ina, ino«, sem izprevidela, da sem pomotoma prinesla slovnico s seboj. Ker sem bila potrebna razvedrila, sem jo zaprla, dasi imam Janeziča in Pletéršnika tako v čislih, da kratkomalo popačim ustne, kadarkoli mi pride pred oči, porogljivo ponovačeno besednjakovanje. Udala sem se razmišljanju in sklepanju, da Slovenci pravzaprav nismo nikak majhen narodič, marveč le zelo malenkostni ljudje, ki celó med najsvetejšim delovanjem — ki je zahteva narodna borba — se dovoljujemo premağovati od ogabno odurnih občutkov ter profanirati vso težko resnost naše slov. dobe z zaírkacijami na dobrohotnega bližnjika celo tedaj, ko trobi v naš lastni rog.

.....

IZ UPRAVNIŠTVA.

Z današnje številko konča „Jadranka“ prvo poluletje. Zato dobijo v junijski številki poštno položnico vsi oni, ki so naročnino še dolžni, bodisi za pol leta ali za celo leto. - Poštna položnica je dodana tudi zavojčkom „Jadranka“, ki ga dobivajo razprodajalci po deželi, da dpošljejo denar na upravo lista, kakor hitro list razprodajo. „Uprava Jadranke“.

IVAN KERŽE

ima v lastni zalogi najraznovrstnejše
kuhinjske in druge hišne potrebščine
iz aluminija, steklovine, lesa in emailirane prstí.
Trst, Trg sv. Ivana šte. 1.

ANDREJ VATOVEC

trgovina jestvin, delikates in kolonijaln. blaga
v ulici XXX. Ottobre št. 10
(nasproti Ljubljanski banki)
kupuje in prodaja raznovrstne kmetske pridelke ter
se priporoča cenj. bralkam Jadranke za obilen obisk.